

Art (desconegut) a la universitat

Els aularis, els despatxos i els espais enjardinats dels campus universitaris contenen sovint obres d'art que ens passen desapercebudes perquè es contemplem únicament com a objectes decoratius. El recull, gairebé només estadístic, de les principals pintures i escultures que posseeixen les universitats de Barcelona per a aquest article ha suposat el descobriment d'un veritable museu d'art amagat i desconegut. Però també ha confirmat que les mateixes universitats ignoren la importància d'aquest patrimoni i que cap d'elles no té ni tan sols una senzilla publicació on es consignin la seva existència. Encara més: en algun cas consta la presència d'obres en determinats despatxos però no es coneix exactament la seva ubicació actual.

En pujar l'escala interior de l'edifici central de la Universitat de Barcelona (UB), a la mateixa plaça de la Universitat, es té ja la sensació d'entrar en una institució amb molts anys d'història. Hi contribueix no tan sols la monumentalitat de l'edifici, sinó també una sèrie de pintures que el decoren com si es tractés d'una pinacoteca. Són algunes de les 56 pintures, la majoria d'autors del segle XVIII i XIX, que formen part d'un dipòsit del Museu del

Prado de Madrid. Algun d'aquests quadres és de grans dimensions, com *El rapte de les sabines*, atribuït a Sebastiano Conca, que fa 2,90 x 4,08 metres. En general, tracten de temes històrics, religiosos o mitològics i es troben tots a l'edifici central, excepte quatre, que es poden veure a la facultat de Medicina, i tres a la d'Econòmiques.

Però la UB acull també altres obres contemporànies. La més especial és la que cobreix el sostre de l'aula Ramón y Cajal, també a l'edifici Històric, que va pintar Joan Hernández Pijuan, exdirector de la Facultat de Belles Arts. Fa 5,58 x 4,36 metres i consta de tres plafons de fusta recoberts amb tela de lli. Ara bé, les pintures més conegudes d'aquesta universitat són les que hi ha a la Galeria de Rectors. Les darreres que s'hi han incorporat són els retrats de Josep M. Bricall i Joan Tugores, realitzats per Rizzo Rey, i el d'Antoni Caparrós, per Quilez Bach.

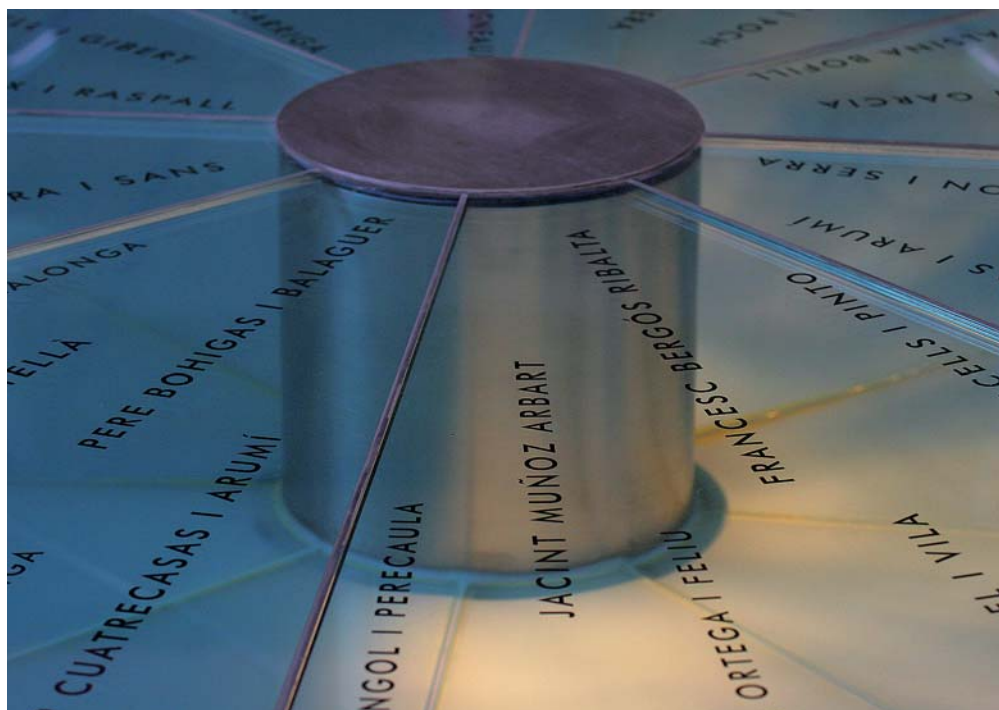
Pel que fa a les escultures, destaquen les onze columnes de *Diàleg. Homenatge a Ernest Lluch* (en metacrilat i acer, de 2,10 m d'alçada), una per a cadascuna de les lletres del nom i cognom del professor assassinat per ETA. Va ser realitzada per Ricard Vaccaro el 2001 i es troba al vestíbul de la

torre 2 de Ciències Econòmiques. Al jardí de la plaça principal del Campus Mundet hi ha instal·lada una rèplica en bronze d'una escultura d'època del pedagog Ferrer i Guàrdia.

LES COLUMNES D'ALFARO

La Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) va néixer per descongestionar la Universitat de Barcelona i per treure els estudiants del centre de la ciutat. Es va situar en un descampat de Cerdanyola, a prop de la urbanització de Bellaterra. El creixement urbanístic i l'extensió de la xarxa de carreteres i autopistes li van fer perdre presència i, tot i que la famosa B-30 passa pel seu costat, amb prou feines s'hi distingia. Però això era abans del 1999, quan encara no hi havia les quatre columnes helicoidals de l'escultor valencià Andreu Alfaro. Va ser el rector Carles Solà qui va impulsar la realització d'un monument que havia de ser el símbol d'una universitat catalana, científica i democràtica, i per aquesta raó al voltant de les torres s'ubiquen uns blocs de pedra amb inscripcions de totes les universitats de l'Institut Joan Lluís Vives. Segons Alfaro, "la perdurabilitat de la pedra i l'elegància de la columna van ser els elements materials per donar forma a la idea primitiva d'identitat, de coneixement i de contemplació que anava cercant". Les quatre columnes tenen una base de 3 x 3 metres i alçàries de 40, 35 i 25 metres, i són construïdes a partir de la superposició de blocs de granit rosa galleg de 0,50 metres que giren respecte de la generatriu de la peça.

La darrera incorporació al patrimoni del campus és l'escultura *L'enclavament de Bellaterra*, de l'artista Perejaume. L'obra és un cargol metàl·lic de bronze amb rosca de bis i cabota d'un metre i

Christian Maury

"Memorial homenatge als professors depurats i separats de la Universitat el 1939", d'Enric Satué i l'equip d'arquitectes MBM, situat al pati de la UPF a la Ciutadella.

A la pàgina següent, "Diàleg. Homenatge a Ernest Lluch", escultura de Ricard Vaccaro que es troba al vestíbul de la torre 2 de Ciències Econòmiques, al campus de Pedralbes de la UB.

Albert Armengol

mig d'alçada i 90 cm de diàmetre "clavat" entre la riera de l'eix central i la facultat de Dret. La cabota té un text cisellat on es llegeix: "L'Enclavament de Bellaterra. Mantingueu ferm el lloc en el lloc. Prou de despendre. Feu fermaça local en tot i per tot. Deixeu en terra la perfecció de la terra. No la vulgueu traslladar a cap més banda. Claveu-la bé allà on es trobi".

Potser pensant que un dia el campus pugui assemblar-se al del MIT de Boston, farcit d'obres que són donació d'antics alumnes, el Museu d'Art Contemporani de Barcelona va arribar a un acord amb la UAB el 2005 per cedir tres obres escultòriques per a cinc anys renovables. Són *Solar I* (1994), de Pablo Palazuelo, situada davant de la Biblioteca i Hemeroteca General; dos monòlits de basalt de Xavier Corberó, i *Barcelona Discovery* (1987), una escultura de ferro d'Anthony Caro, a la Facultat de Ciències de l'Educació, a la rambla nord.

Hi ha encara altres escultures, menys conegudes. Ben a prop del rectorat es pot veure el *Piano track*, de Jordi Benito, i en altres punts trobem una *Escultura-poema de Paul Celan*, de Ricard Vaccaro; una escultura de ferro d'Agapito Borràs; una escultura de Cèsar Roca; el mural de ceràmica de

Montse Torres, i l'escultura de Jai Rius. Tot plegat forma part d'un patrimoni que es va iniciar amb el primer logotip de Josep Maria Subirachs, que era l'escut identificatiu de la universitat.

LA CAPELLA LAICA D'ANTONI TÀPIES

El fons artístic de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) es va iniciar amb la seva creació. El seu primer rector, Enric Argullol, va inaugurar el costum d'encarregar cada any a un artista de prestigi la realització del cartell inaugural del curs. Antoni Tàpies, l'autor del primer cartell el curs 1990-1991, és també l'autor de l'obra artística de més envergadura: la Sala de Reflexió, inaugurada el 1996. Aquesta cripta semisoterrada a l'àgora Jordi Rubió i Balaguer del campus de la Ciutadella de més de cinc-cents metres cúbics, va néixer fruit d'una idea d'Enric Argullol, que va creure convenient que la UPF disposés d'un espai dedicat a la reflexió i a la meditació. Tàpies es va adonar que una obra que ja havia pintat feia uns anys, el *Díptic de la campana*, era adient per a una de les parets, ja que les seves mides encaixaven perfectament. Per completar la sala, hi va fer diferents esgrafats i va col·locar l'escultura *Serp i plat i vint cadires de boga*, que, disposades de manera ascendent en una

de les parets, simbolitzen l'elevació espiritual. Altres peces artístiques són els quatre baixos relleus de coure i bronze de l'escultor Riera i Aragó, a l'entrada de l'edifici Rambla, per la plaça de Joaquim Xirau, i el relleu sobre Pompeu Fabra, de l'escultor madrileny Francisco López, al vestíbul del mateix edifici. La darrera incorporació és el *Memorial homenatge als professors depurats i separats de la Universitat el 1939*, dissenyat per l'equip d'arquitectes MBM i pel dissenyador Enric Satué, situat al pati de l'edifici de Ciutadella. Centrada en l'àmbit de les enginyeries i les carreteres tècniques, la UPC és potser la universitat amb menys obra d'artistes, si bé posseeix un fons documental i històric d'una gran vàlua. Les obres més destacades són els dibuixos, plànols i esbossos d'autors com Jujol, Puig i Cadafalch i Gaudí, incloent-hi un projecte inèdit d'una font per a la plaça Catalunya de Barcelona, obra de Gaudí. El museu d'arquitectura de la Càtedra Gaudí acull obres dels arquitectes modernistes, mobles dissenyats per Gaudí, ferros forjats, peces ceràmiques del Parc Güell i la Casa Batlló, etc.

Josep Playà Maset